

C. Sipkes:

Europoort en Voorne

Op de laatste vertegenwoordigende vergadering werd de wens geuit, dat ik mijn visie op de beste oplossing voor het zeegat tussen Voorne en de toekomstige Europoort — het Brielse Gat — in Natura zou uiteenzetten. Uitgangspunt van mijn gedachtengang is, dat natuurwaardering, populaire natuurstudie, zelfs wetenschappelijk biologisch onderzoek en natuurlijk ook natuurbescherming niet *apart* mogen staan van het maatschappelijk leven en dat alle vormen van buitenleven, ook kampeersport, toerisme — om maar enkele te noemen — recht van bestaan hebben en door hun heilzame gevolgen voor lichaam en geest hun bijdragen leveren tot genezing van de verstedelijking.

Ook zijn al deze vormen van buitenleven niet scherp te scheiden. Wij, natuurhistorici, bedrijven naast onze natuurstudie in meer of mindere mate ook een andere tak van buitensport. Het prevaleren van het één boven het ander, erger nog, ten koste van het ander, moeten we zoveel mogelijk trachten te voorkomen. Om dit te bevorderen zal de natuurbescherming geen doel in zichzelf mogen zijn, maar zal van haar kant zich één moeten voelen met het grote geheel en oog moeten hebben voor alle opbouwende maatschappelijke factoren. Hiermede bevorderen we dat de natuurbescherming in ons maatschappelijk leven doordringt, zoals we dit in deze wintermaanden zien met de vogelvoeding. Hierbij komt weer, als verwante stroming, de dierenbescherming op de voorgrond, die zich doet gelden in de actie tegen winterse jachtpartijen.

En nu de feiten:

Het zou voor ons op Voorne mooi geweest zijn als de Westerschelde was uitgekozen voor de Europoort-plannen. Ruimte genoeg en voldoende

arbeidskrachten vlakbij, maar met als nadeel een minder gemakkelijk vervoer naar het achterland.

De keuze viel op Rozenburg en het natuurmonument de Beer en op terreinen gevaarlijk dicht bij Voorne.

Er kwamen toen drie plannen. Het eerste van de gemeente Rotterdam, dat tot op 300 m van de kust van Voorne kwam. Niet alleen kwam dit *gevaarlijk dicht* bij Voorne, waarvan ik de waarde in Natura niet behoefte uiteen te zetten, maar ook beantwoordde dit niet aan de toestemming van de regering „voor de *Maasvlakte* plannen te maken”, veel verder van Voorne af. Het Brielse Gat ligt, door een brede zandplaat gescheiden, ten zuiden van deze Maasvlakte.

Zuiver technisch gezien zijn deze havenwerken het gemakkelijkst en het goedkoopst uit te voeren in de ondiepe kust voor Voorne, maar dat doet aan bovenstaande bezwaren niets af.

De Contact-Commissie, met het Hoofdbestuur van onze vereniging achter zich, kwam met een plan waarbij de Westplaat zou blijven zoals deze was en waarbij op het strand bij het voormalige vliegveld volgens een plan van het Bestuur van het Zuid-Hollandsch Landschap, strandvoorzieningen geprojecteerd werden als „kiosken, een pier en een restaurant”. Ook zou het zeegat open blijven voor eb en vloed.

Dit plan heeft als nadelen: voortduren van de waterstaatkundige onveiligheid op Voorne, dat slechts door één dam, die niet op Deltahoogte ligt (en in 1953 ook bijna doorbroken werd) tegen superstormen beschermd wordt. Een tweede nadeel is het gebouwencomplex op het strand vlak bij het vliegveld, één van de mooiste natte duinvlakten van ons land met rijke flora en fauna. Dit laatste was bereikt door bepaalde beheersmaatregelen: maaien in het najaar en vasthouden van het water in de winter, om dit na 1 maart weer te laten afvloeien. In de winter is dit terrein dan ijsbaan; in het voorjaar broedterrein en in de zomer komt de flora tot zijn recht en doet de beperkte recreatie daar geen kwaad aan. De duizenden vleeskleurige Orchissen, Parnassia, Pirola, Gentianen, Anagallis en meer moois maken dit terrein tot misschien wel dé mooiste duinvlakte van ons land. Daar de ontworpen gebouwen, wilden ze veilig zijn, op een grote hoogte gebouwd zouden moeten worden wegens de aanwezige eb en vloed, zouden ze in dit prachtige duinlandschap wel erg domineren.

Het open laten van het Brielse Gat levert, behalve waterstaatkundige gevaren, verlies van zoet water, nl. van de neerslag van een kleine duizend hectaren, en wat de waarde is van zoet water weten we nu wel. Het geeft geen kansen aan een groene barrière tussen de Europoort en Voorne. Opgemerkt mag worden, dat sinds 1910 met menselijke hulp op Voorne reeds $\pm$ 300 ha duin gewonnen is op het strand en de zee, en dat er door verzoeting van het grondwater en verbetering van het klimaat, op vele plaatsen met en zonder menselijke hulp duinbos is gekomen van grote landschappelijke waarde. Ook maken deze groenvoorzieningen het mogelijk, dat meer publiek in de duinen kan worden toegelaten dan in een slecht begroeid duin. Zandgrond verdraagt nu eenmaal minder betreding dan klei of veen.

Het is geen wonder dat men op Voorne niet erg enthousiast is over het plan (van de natuurbescherming) met het open zeegat.

We hebben hier te maken met de Brielse Dijkkring, die voor onze veiligheid en zoetwaterhuishouding zorgt; met het vreemdelingenverkeer dat, terecht, bang is voor verslikking van het strand; met het Gemeentebestuur van Oostvoorne, dat hetzelfde vreest; met het Provinciaal bestuur, dat planologische en technische bezwaren heeft tegen het open zeegat en met natuurbeschermers, die in de toekomst ook nog wel eens iets anders willen zien dan lamsoren en zeekraal.

In het bestuur van onze afdeling zijn de meningen verdeeld: wie hier langer woont en de ramp van '53 heeft meegemaakt, wie de prachtige uitbreiding van ons duingebied met 300 ha heeft meebeleefd en daarmee de mogelijkheden voor de toekomst kan zien, ziet geen heil in de visie van de natuurbescherming.

Nu is een afsluiting van de zee alsnog aan te brengen, maar gebouwen op een strand, dat in de toekomst duinterrein zal worden, en vlak bij het prachtige vliegveld, is het ergste wat ons kan overkomen en als dit er eenmaal is, breidt het zich uit als een olievlek en hebben we een bebouwingskern in ons natuurterrein.

In dit plan is onze afdeling niet gekend (voorzitter een halve eeuw lid van onze vereniging, penningmeester een kwart eeuw bestuurslid). De enige belangstelling voor mijn kijk op de zaak kwam na de vertegenwoordigende vergadering van de afdeling Den Haag, waar ik er een lezing over hield.

Nu is niet belangrijk hoe het *niet* moet, wel hoe het *wel* tot stand zou kunnen komen met het minimum aan verlies en het maximum aan winst,

*Hoge waterstand in de duinen op Voorne.
(Over enige jaren groeiplaats van Parnassia e.d.).*

die de omstandigheden toelaten. En zonder het plan van het Provinciaal bestuur in alle details als wenselijk te willen aanvaarden, staat dit het dichtst bij de m.i. beste oplossing. De eerste tekeningen vertoonden een dijk met een „highway” van 60 m breed, dwars door de duinen. Hiertegen is direkt door de leden van ons bestuur bezwaar gemaakt. Op latere tekeningen is deze verdwenen en ik heb gepleit voor een duinenrij, die er in deze ondiepe zee (of nat strand) gemakkelijk kan komen om én een landschappelijk verantwoorde overgang te krijgen tot de noordelijker gelegen dijken én de noodzakelijke veiligheid én een landschappelijke ontwikkeling, die alleen mogelijk is in zoet water en met minder zilte winden. De latere tekeningen van de Provincie geven iets waaruit een meer natuurlijke landschappelijke vormgeving is op te maken en geen ontsierende dam. Eventuele strandvoorzieningen zijn naar mijn smaak wat te dicht bij de oude kust getekend, maar om van de branding te kunnen profiteren zal men toch verder noordwaarts moeten gaan en niet in een dode hoek met veel slik en weinig golfslag.

Het Provinciaal bestuur gaat er terecht van uit dat hier een zeer waardevol gebied kan ontstaan, dat ook voor de toekomst een barrière kan vormen tussen de Europoort en Voorne (ik heb het wel eens het „Europark” genoemd). Een gebied, dat uitsluitend slikterrein is met lamsoren en kluten is dit beslist niet, dat hebben we aan de Beer gezien.

Met het Provinciale plan wordt een duinterrein gewonnen van ± 700 ha plus nog enkele honderden ha slikken en stranden. De flora van de natte duinvalleien is op Voorne nog aanwezig, maar ook achteruitgaande. In het nieuwe, jonge gebied kunnen de vele orchideeënsoorten, Parnassia, Pirola, Gentiaan, Bitterling en Anagallis weer voor tientallen jaren kansen krijgen op herstel, terwijl er biotopen komen voor de vogels van de zoet-watermoerassen als Roerdomp, Woudaapje, Kievit, Tureluur en Lepelaar. Reeds heeft de lepelaar hier enige keren (zonder succes) gebroed. De honderden hectaren water en rietlanden, die er komen kunnen, geven deze elders in ons land achteruitgaande vogel nieuwe kansen. Zoals in het nu afgesloten gebied van de Brielse Maas nieuwe groeiplaatsen zijn gekomen van vleeskleurige Orchis, Parnassia en Bitterling (tegenover verlies aan Lamsoor en Zeekraal), zal dit ook in het „Europark” kunnen gebeuren. De planten en vogels van het brakke water vinden altijd nog, zij het kleinere, biotopen in de dode hoeken van de kust, die men nooit geheel recht zal kunnen trekken.

De voorstanders van het open zeegetat zien de zaak te „statistisch” (behoud van zout- en brakwaterflora en -fauna). Onze kust is echter, als een echte Delta, in evolutie, hier langzaam, elders snel. Bij Voorne juist zeer snel. En door gebruik te maken van de Europoortplannen en de recreatie-behoefte kan de menselijke invloed, die onze kust overal gemaakt heeft tot wat deze is (en niet overal is er sprake van een mooi landschap), in gunstige zin worden aangewend. Het laatste heeft plaats gehad op de oostpunt van Terschelling, waar door een stuifdijk van de Waterstaat een natuurmonument van 2000 ha is ontstaan (met een Biologisch Station in de nabijheid) en tegelijk: grotere veiligheid voor de Friese kust.

We komen er hier niet door ons vast te klampen aan het bestaande. Tegenover de dynamiek van Rotterdam moeten we de dynamiek stellen van een juiste planologie, zoals in grote lijnen in het Provinciale plan is

neergelegd. En om deze zaken te kunnen beoordelen is kennis nodig van de lokale toestand, van het verleden en het heden om de toekomstige mogelijkheden te kunnen aanvoelen.

In dit licht mogen we aan het Provinciale plan, door de natuurbescherming reeds het 'minst slechte' genoemd, niet afkeurend voorbijgaan.

*Pad in de natuurmonumenten te Rockanje,
aangelegd voor de leden-kaarthouders.*

Foto's: C. Sipkes.

De Glimwormgrot in Waitomo

Ieder jaar brengen ongeveer vijftigduizend mensen een bezoek aan de Glimwormgrot in Waitomo, een van Nieuw-Zeelands uitzonderlijkste natuurverschijnselen. De grot, die ligt aan de onderaardse rivier Waitomo, is geheel afgesloten van het daglicht en toch verlicht een blauwgroene gloed het gewelfde rotsendak en de wanden, die worden weer-spiegeld in het water beneden.

De grot is ontdekt in december 1887 toen een jonge Nieuw-Zeelandse, Fred Mace, besloot zijn Kerstvacantie te gebruiken voor een onderzoek naar de ondergrondse loop van de rivier Waitomo. Hij werd vergezeld door Tane Tinorau, een Maori, die na lang aarzelen besloot met hem mee te gaan, want hij was bang voor een ontmoeting met het legendarische watermonster, de Taniwha. De twee jongemannen ontdekten, dat de rivier stroomde door een serie gewelven met stalactieten en stalagmieten van zeer uiteenlopende vormen en kleuren, die samen een patroon vormden van een fantastische schoonheid. Geen van deze gewelven kon echter in schoonheid wedijveren met de Glimworm-grot, waar de kalkformaties werden overgoten met een bijzonder en onaards licht, dat afkomstig was van kleine levende wezens, die op de rotsen zaten.

De glimworm, bij de geleerden bekend als *Arachnocampa luminosa*, is in een bepaald stadium van zijn ontwikkeling afhankelijk van licht dat hij zelf uitstraalt, teneinde insecten aan te trekken, waarmee hij zich moet voeden. Wanneer miljoenen van deze levende lantaarntjes hun licht verspreiden in een onderaards gewelf, dat wordt weer-spiegeld in het water beneden, dan leveren zij een schouwspel, dat enig in zijn soort is.

Unesco Features en Jeugdnieuws, april/mei 1962